

PREDGOVOR

Po pustih asfaltnih vijugah se po cesti spuščamo s Kalvarije: pot nam je dobro znana in vzpon na grič nam ni bil težaven. V teh krajih redkokdaj srečaš človeka: tu se naš pogled zaustavi na visokih krošnjah dostojanstvenih cipres, dreves, ki so primerna za kraje žalostnega in večnega spomina. Po gričih, ki obkrožajo Gorico, vlada tišina, včasih tako gosta, da spominja na platno, na katerega v vetru nihajoče ciprese pišejo neizbrisne spomine na dogodke, ki so se tu odvijali skoraj stoletje nazaj.

O nekdanji podobi teh krajev nam priča fotografski album avstroogrškega oficirja. Sabotin, Oslavje, Grafenberg in Kalvarija so bili bojno polje v obdobju 1915-1916 in priče strahotne vojne, v kateri je od leta 1914 do leta 1918, zaradi nepojmljivih grozot, obležala najboljša evropska mladina. Katastrofa prve svetovne vojne je pripravila drugi, še hujši, svetovni spopad ter zaznamovala bodočnost preživelih in nas potomcev.

Ti griči in hribi so branili naše mesto, Gorico ter turkizne vode Soče; Gorico, ki je za italijansko vojsko takoj ob vstopu v vojno postala prava obsedenost. Prav na sredi tega gričevnatega obrambnega sistema stoji "Podgorski grič", kot ga je poimenovala avstrijska vojna dopisnica Alice Schalek. Kalvarijo je opisala kot "šapo burmanskega leva, na straži pred vrati, za katerimi leži prestrašena deklica – Gorica". Na celotni fronti je bilo za Italijane naskakovanje vrhov strašno in izredno težavno, predvsem Kalvarijo. Italijanska vojska je drago plačala svojo slavo; prvo zlato medaljo kolajno za bojne zasluge je prejel poročnik Decio Raggi, nato pogumni podvig Alda Comandinija, pa Aurelia Baruzzija, Brigade Casale, Brigade Pavia in drugih. Avgusta 1916 je sledila zmagoslavna bitka, ki je pomenila osvojitve Gorice.

Kateri so bili glavni razlogi, da je bilo naskokovanje teh vzpetin za Italijane tako krvavo in težavno? Menimo, da ga gre iskati v hrabrosti nasprotnikov, izurjenih in prekaljenih v desetih mesecih vojne na vzhodni in balkanski fronti. avstro-ogrška je v bran goriškega mostišča postavila 58. pehotno divizijo pod poveljstvom odličnega generala Erwina Zeidlerja. Ti vojaki so skrbno varovali del fronte, ki jim je bil dodeljen: od Sabotina do izliva Vipave s Sočo. Do avgusta 1916 sta bili v avstro-ogrskih rokah goriško in tolminsko mostišče na desnem bregu Soče.

Društvo "Isonzo" želi s prispevkoma Sergia Chersovanija in Mitje Jurna opisati tiste dogodke, ki jih uradno vojaško zgodovinopisje bežno ali sploh ne omenja. Pri tem so nam v veliko pomoč bile fotografije iz albuma, ki ga je uredil avstrijski pehotni oficir Francesco Moise. Ta je pripadal 58. diviziji in se je bojeval prav v teh kra-

jih. Knjiga je napisana v treh jezikih z namenom, da bi bila dostopna tudi ljubiteljem zgodovine iz sosednjih dežel. Trojezična knjiga (v italijanščini, slovenščini in nemščini) naj tudi odraža mednarodni duh, s katerim sta zaznamovana naš izvor in naše mišljenje. Z njo bi radi dodali tudi pomemben kamenček v ogromen mozaik vojaške zgodovine; to poskušamo uresničiti s pomočjo fotografij takratnega vojaka, ki je bil pri trpljenju in pomanjkanju povsem enak sovražniku. Te slike nam pričajo tudi o dejstvu, da so se v teh krajih avstro-ogrski vojaki borili brez čelade, na katero vojaški vrhovi niso niti pomislili, saj jim ni bilo veliko mar za varnost svojih vojakov. Čelada velja za simbol nečloveškega boja mož, očetov, delavcev, kmetov, meščanov, vernih, idealistov, bojevitih in miroljubnih proti grozotam vojne in razdejanju, ki ga je prinašala nova tehnologija. Čelada se redkokdaj pojavi na fotografijah tega pričevalca.

Društvo "Isonzo" želi prepotovati skozi tista huda leta zgodovine z namenom, da bi pripomoglo k obujanju spomina v korist miru. Ob tem Vas vabimo, da se od časa do časa v tišini povzpnete na Kalvarijo ter se spoštljivo zamislite.

Prijetno branje Vam želi Kulturno združenje "Isonzo" - društvo za zgodovinsko raziskovanje.